

ชื่อเรื่องการทำวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์รูปแบบการขยายตัวของเมือง : กรณีศึกษา
เทศบาลเมืองนครราชสีมา

ชื่อผู้วิจัย

นายวิโรจน์ อยู่วนิชชานนท์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์

คณะกรรมการตรวจสอบการทำวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อักษฎางค์ ไปราณานนท์ ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ดร.มนัส สุวรรณ กรรมการ
อาจารย์ดร.เสนห์ ญาณसार กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อแสดงรูปแบบการขยายตัวของเมือง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแต่ละประเภท และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินแต่ละประเภทในเมืองนครราชสีมา ในช่วงปี พ.ศ. 2512 และ 2528 และเสนอรูปแบบโครงสร้างของเมืองนครราชสีมา โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ แบบจำลองวงแหวน แบบจำลองรูปสี่เหลี่ยมและแบบจำลองหลายศูนย์กลาง แหล่งข้อมูลที่ใช้มี 2 แหล่ง คือ ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลได้จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวกับแผนที่และส่วนที่เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ 776 คน ครัวเรือน และสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ วิฟเวอร์ส คอมบิเนชัน อินเด็ค

ผลจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการใช้ที่ดินมีลักษณะปะปนกันประเภท/ชนิดของการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลง (การขยายตัว) ที่สำคัญ คือ การใช้ที่ดินเพื่อการค้า การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่

อาศัย และการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ลักษณะการขยายตัวจะขยายเป็นแนวยาวไปตามสองฟากของเส้นทางคมนาคมคือ ถนน สำหรับโครงสร้างของเมืองในระยะแรกมีลักษณะสอดคล้องกับแบบจำลองวงแหวนแต่ในช่วงปี 2512 - 2528 ลักษณะโครงสร้างของเมืองสอดคล้องกับแบบจำลองรูปสี่เหลี่ยม และได้พบว่ามีย่านธุรกิจการค้ากลาง เมืองและย่านที่พักอาศัยของผู้มีรายได้น้อย ได้ตั้งอยู่ใกล้กับย่านธุรกิจการค้ากลาง เมืองแทนที่จะตั้งอยู่ห่างไกลออกไป

ลักษณะเด่นบางประการของ โครงสร้างของเมืองที่พบมีดังนี้

1. แบบจำลองรูปสี่เหลี่ยม คือ มีการใช้ที่ดินเพื่อการค้าขยายไปตามถนน
2. แบบจำลองหลายศูนย์กลาง คือ มีรูปร่างของย่านของการค้าเป็นรูปสี่เหลี่ยม
3. แบบจำลองของแม่คอก คือ มีย่านการค้าแบบพื้นเมือง และตะวันตก นอกจากนี้ที่ตั้งของการใช้ที่ดินชนิดต่าง ๆ ยังตั้งอยู่ในลักษณะเดียวกัน เช่น มีเขตเกษตรกรรมอยู่รอบนอกและที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยจะอยู่ใกล้ ย่านธุรกิจการค้ากลางเมือง แต่ที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยที่เกิดขึ้นใหม่จะกระจายออกไปด้านนอก ซึ่งอยู่ห่างจากย่านธุรกิจการค้ากลางเมืองออกไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้ที่ดิน โดยส่วนรวมพบว่า กลุ่มปัจจัยที่มีอิทธิพลเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งได้แก่ การเป็นทำเลที่ดินในการประกอบอาชีพ เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม ที่ดินราคาถูกและสถานที่กว้างขวาง เมื่อพิจารณาแยกย่อยตามการใช้ที่ดิน พบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้ที่ดินเพื่อการค้าเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านกายภาพ ซึ่ง ได้แก่ การเป็นทำเลที่ดินในการประกอบอาชีพ เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม ค่าเช่าถูก
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคมและปัจจัยทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งได้แก่ ใกล้ตลาด ใกล้สถานที่ทำงาน ค่าเช่าถูก อยู่มาตั้งแต่เกิด การคมนาคมสะดวก

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้นับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านกายภาพ และปัจจัยทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ ได้แก่ เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม ที่ดินราคาถูก ใกล้สถานที่ทำงาน การคมนาคมสะดวก

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้นับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านกายภาพ และปัจจัยทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ ได้แก่ ที่ดินราคาถูก เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม สภาพแวดล้อมดี

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ราชการเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ปัจจัยทางด้านการเมือง และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานที่กว้างขวาง นโยบายของรัฐ ประหยัดค่าใช้จ่าย

6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานศึกษาเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านการเมือง ได้แก่ ใกล้แหล่งชุมชน เป็นทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม นโยบายของรัฐ

7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินเพื่อเป็นศาสนสถานเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ และปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ การมีที่ตั้งประจำทิศ ความเชื่อทางศาสนา สถานที่กว้างขวางและเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม

8. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินเพื่อเป็นอุตสาหกรรมเรียงลำดับตามความสำคัญคือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งได้แก่ สถานที่กว้างขวาง เป็นทำเลที่ดีในการประกอบอาชีพ ที่ดินราคาถูก และการคมนาคมสะดวก

Thesis Title   An Analysis of Urban Growth Pattern :
   The Case Study of Nakhon Ratchasima
   Municipality

Author   Mr. Wiroj Yuvanichanont

M.S.   Geography

Examining Committee: Assist.Prof.Usdanka   Porananond   Chairman
   Assoc.Prof.Dr.Manat   Suwan   Member
   Lecturer Dr.Sanay   Yarnasarn   Member

Abstract

The purposes of this thesis were to study and analyse the urban growth pattern, the changing of each type of land use and factors influencing the urban land use pattern in Nakhonratchasima Municipality in 1969 and 1985, and to compared urban with the Concentric Zone Model, Sector Model and Multiple Nuclei Model. The methodology used in this study included collecting of data which were from maps and interviews of 776 households and the data were analyzed by using Weaver's Combination Index as statistical instrument.

The findings of the study indicated that the land use patterns were varied and mixed. The major urban growths were commercial,

residential, and industrial land uses. The growth occurred along the road which can be described as Ribbon Development. The urban structure in the early period was related to Concentric Zone Model. But during 1969-1985 the structure was related to Sector Model. Central Business District (CBD) was found existed in the area. However, the residents of high income families were found to be located near the CBD rather than far away from it.

Some outstanding characteristics of urban structure could be identified as follow :

1. Sector Model by Commercial land use occurred along the road.
2. Multiple Nuclei by Commercial land use feature was found in rectangular.
3. McGee's Model is seemed applicable in the sense that traditional commercial center as well as modern commercial center were found existing.

Factors influencing the land use pattern in order of importance were physical, economic and social factors such as advantageous business sites, property own, and inexpensive rent. Factors influencing different land use patterns in order of importance could be summarized as following :-

1. Commercial land use was influenced by economic, social, and physical factors.
2. Low - Income Residential land use was influenced by physical, economic, social, and technological factors.

3. Middle - Income Residential land use was influenced by social, economic, physical and technological factors.

4. High - Income Residential land use was influenced by economic, social, physical and technological factors.

5. Governmental land use was influenced by physical, political, and economic factors.

6. Educational land use was influenced by physical, social, and political factors.

7. Religious land use was influenced by physical, and social factors.

8. Industrial land use was influenced by physical, economic, and technological factors.